

بررسی نقش گرافیک محیطی در کیفیت بصری و هویت شهری اسلامی

سارا جهانگیری^۱، سید نظام‌الدین امامی فر^۲

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد ارتباط تصویری، دانشگاه کمال‌الملک نوشهر، مازندران، ایران . jahangiri2922@gmail.com

۲- استادیار دانشکده هنر، دانشگاه شاهد، شهر تهران، ایران. Emamifar@shahed.ac.ir

چکیده

گرافیک محیطی نوعی زبان ارتباطی و تاثیر گذار بر جامعه است که استفاده از آن در شکل‌گیری هویت شهری نقشی حائز اهمیت را داراست. در جامعه امروز وجود محیط شهری سالم از اهمیت فوق‌العاده‌ای برخوردار است، کیفیت بصری از جمله عواملی است که تاثیر اساسی بر این محیط و ادراک افراد جامعه از آن دارد. گرافیک محیطی پدیده‌ای اجتماعی است که تاثیر مستقیمی بر هویت شهر دارد و این تاثیر می‌تواند با توجه به فضا‌سازی بصری و کیفیت بصری مورد بررسی قرار گیرد. در این مقاله به بررسی نقش گرافیک محیطی در کیفیت بصری و هویت شهری اسلامی پرداخته شده است. روش انجام تحقیق بر مبنای ماهیت توصیفی - تحلیلی بوده و شیوه گردآوری اطلاعات به صورت ترکیبی (کتابخانه‌ای و میدانی) و روش تجزیه و تحلیل اطلاعات نیز کیفی است. نتایج بیانگر این است که گرافیک محیطی از ارکان مهم در زندگی شهری است که تاثیر مستقیم بر هویت بصری شهر دارد، بنابراین گرافیک محیطی با ایجاد کیفیت بصری در محیط شهری به ایجاد هویت شهری هدفمند، پویا می‌پردازد. از آنجا که کیفیت بصری در رابطه مستقیم با هویت شهری می‌باشد و هدف آن ایجاد یک زندگی مساعد، آرام، دلپذیر و هماهنگ با فرهنگ و رفتار آن جامعه است، بنابراین در محیطی با فرهنگ اسلامی و ایرانی توجه به هویت تاریخی و اسلامی قابل توجه است همچنین بدلیل اینکه هنر اسلامی از غنای بالایی برخوردار است استفاده از آن در محیط شهری علاوه بر ترویج فرهنگ اسلامی موجب آرامش و سلامت ذهن و روان جامعه می‌شود.

کلمات کلیدی :

گرافیک محیطی، کیفیت بصری، هویت شهری

مقدمه

گرافیک محیطی به عنوان یک عامل اصلی هویت بخش شهری می تواند روشی برای معنا دادن به فضا خلق کند و شهری با هویت بصری خاص، جذاب و با ایجاد حس مطلوب شهروندان باشد. هویت و معنا، عناصر ذهنی منظر را می سازند و شهروند در ارتباط با این عناصر، منظر شهری را درک می کند. گرافیک محیطی از جمله هنرهایی است که با بیان خلاقانه و جذاب مفاهیم از طریق زبان و بیان هنری به آن ها تعالی و پایداری می بخشد و منظر هویت مند ایجاد می کند.

هنرهای شهری طیف گسترده ای از عملکرد فرهنگی، اطلاع رسانی، آموزشی، زیباسازی، هویت بخشی، اقتصادی، تبلیغاتی و سیاسی را پوشش می دهند و این تنوع و گستردگی عملکرد، ناشی از خصوصیات این هنر در زمینه ارائه و مواجهه با مخاطبان است. در این میان گرافیک محیطی از ظرفیت چشمگیری برخوردار است و ارتباط آن با شهروندان، عمومیت یافته تر، مستمر و دامنه دار است. ایجاد انگیزه و رضایتمندی افراد، زیباسازی و هویت مندی شهری، درک، ارتباط و تعامل محیط شهری با شهروندان، ایجاد محیطی امن، پایدار و سالم، سرزنده نیاز به یک طراحی هویت مند و شاخص را ایجاد می کند.

تحقیق حاضر با بررسی نقش گرافیک محیطی در کیفیت بصری و هویت شهری، به دنبال این هدف است که نقش گرافیک محیطی در ایجاد هویت بصری، بالا بردن کیفیت زندگی شهری و ارتقاء فرهنگ در فضاهای شهری را بررسی می کند.

سوال پژوهش

- گرافیک محیطی چه نقشی در کیفیت بصری و هویت شهری دارد؟

روش تحقیق

روش انجام تحقیق بر مبنای ماهیت توصیفی-تحلیلی است. شیوه گردآوری اطلاعات به صورت ترکیبی (کتابخانه ای و میدانی) و روش تجزیه و تحلیل اطلاعات نیز کیفی می باشد که بدین منظور به بررسی و مطالعه منابع و مقالات در مورد گرافیک محیطی و هویت شهری پرداخته شده است.

پیشینه تحقیق

پژوهش هایی در ارتباط با موضوع مورد نظر صورت گرفته است که برخی از آنها قید می گردد:

- مهدی میرزائی نسب فهادان، در مقاله ای با عنوان جایگاه گرافیک محیطی در هویت بصری شهر، به بررسی تعاریف مرتبط با هویت شهری و نقش طراحی شهری در ایجاد هویت شهر به جایگاه و اهمیت گرافیک محیطی در ارتقاء بخشیدن به هویت بصری شهر پرداخته است.

- مزده اسلامی ، در مقاله ای با عنوان نقش گرافیک محیطی در طراحی شهری ، به گرافیک محیطی شهری، به عنوان یکی از اصول پایه ای برای طراحی شهری اشاره می کند .
- اصغر جوانی ، محمد خزایی و منصور کلاه کج در مقاله ای در نشریه علمی و پژوهشی باغ نظر با عنوان چستی هویت بصری ایرانی از منظر گرافیک پرداخته اند . هدف این پژوهش از طرح عنوان هویت بصری ایرانی، بازآفرینی کهن الگوها، آفرینش و خلق الگوهای معاصر بصری ایرانی یا تأثیر از آنها برای کاربردهای جدید، مبتنی بر اصول و ضوابط روز گرافیک است .
- صداقت جباری ، سیمین خضریان در مقاله ای در نشریه هنر های زیبا – هنرهای تجسمی با عنوان ، هویت بصری شهری در حیطه ی طراحی گرافیک به مطالعه ی هویت بصری شهری در حیطه ی طراحی گرافیک پرداخته است. رسیدن به چستی هویت شهری و چگونگی بررسی و توصیف عناصر و مؤلفه های تشکیل دهنده ی آن و همچنین دستیابی به عناصر سازنده ی هویت بصری شهری و چگونگی نمایش مصور آن و تفاوت این حوزه با دیگر عرصه های مشابه، از اهداف این پژوهش بوده است .

گرافیک محیطی

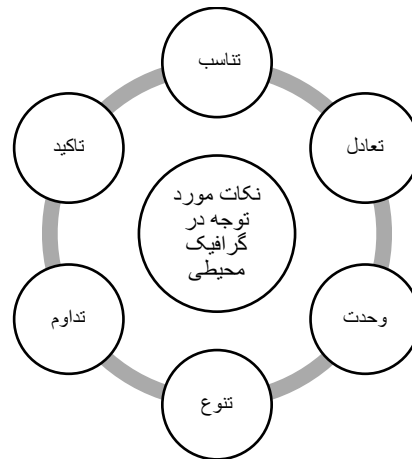
اصطلاح گرافیک محیطی « Environmental Graphic Design » بر نگاه بصری به محیط یا نگرش گرافیکی به محیط دلالت دارد ، اصطلاح طراحی شهری بسیار نزدیک با مفهوم گرافیک محیطی است و بعضاً یک مفهوم را در بر می گیرد .

گرافیک محیطی علم ، استفاده و بکارگیری مجموعه عوامل بصری ، به منظور ارائه و ایجاد محیطی مطلوب و مناسب و تاثیرگذار بر مخاطب در جهت ایجاد رفتار مورد نظر . به تعریفی دیگر به تصویر و تجسم در آوردن مفاهیم عمومی و موضوعات مختلف در محیط های گوناگون با رعایت اصول زیبایی شناختی به منظور انتقال سریع ، صریح و صحیح این مفاهیم به مخاطب به منظور بوجود آوردن رفتار مطلوب . (ایلوخانی ، مسعود، ۱۳۸۸)

امروزه گرافیک به عنوان یکی از مهم ترین عوامل تبلیغ، پیام رسانی و نشر دانش سیاسی، اجتماعی و فرهنگی می باشد و در جوامع پیشرفته از مهم ترین ارکان تشکیل دهنده یک زندگی اجتماعی است. گرافیک محیطی باید نشان دهنده، هویت هر شهر باشد و طبق هویت تاریخی، فرهنگی و هنری آن شهر طراحی شود.

گرافیک محیطی در ایجاد فضایی مطلوب و دلنشین برای افراد جامعه نقش مؤثر دارد. محیط مناسب، یعنی فضایی که بشر در آن بتواند خارج از فشارهای ناخواسته روانی، رشد کرده و شکوفا شود و این از خواسته های عقلانی و منطقی هر جامعه است. گرافیک محیطی را می توان به دو گونه گرافیک محیطی دو بعدی یا مسطح و سه بعدی یا حجمی تقسیم کرد. مشخص کردن یک مکان از مکانی دیگر، زیباسازی، نظم و انسجام بخشیدن به فضای شهری و گسترش حیطه فعالیت هنر گرافیک، از اهداف گرافیک محیطی به شمار می رود. مهمترین ویژگی گرافیک محیطی با در نظر گرفتن تمام مواردی که برای آن ذکر شد، ایجاد مناظر زیبای بصری

در جامعه است. گرافیک محیطی در کنار پیام ها و مفاهیمی که به طور مستقیم و یا غیرمستقیم انتقال می دهد، موظف است فضایی سالم و پر نشاط افراد جامعه فراهم آورد.

نمودار ۱: نکات و اصول سازمانبندی گرافیک محیطی

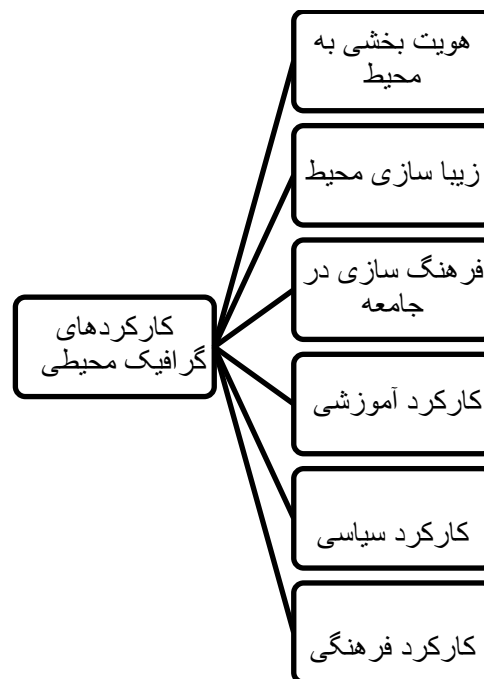
تأثیر گرافیک محیطی بر جامعه شهری

انسان به طور غریزی به زیبایی، تعادل، توازن و آراستگی تمایل داشته و از زشتی و ناهنجاری روی گردان است، شهر محیطی بی روح و مرده نیست اما اگر اداره کنندگان در زمینه های مختلف، فکری در باب طراحی مناسب و اصولی عناصر تشکیل دهنده صورت ندهند، محیط زندگی شهروندان به صورت مکانی غیرقابل تحمل و متشنج در خواهد آمد و آنگاه می توان گفت شهر محیطی بی روح و مرده است.

آشفته گی شهری دست به دست اوضاع نابسامان زندگی امروزی داده و امنیت روانی افراد را به ناامنی روانی تبدیل کرده است. (علیخانی، ۱۳۹۴) محیط مناسب یعنی فضایی که بشر در آن بتواند فارغ از فشارهای ناخواسته روانی رشد کرده و شکوفا شود و این از خواسته های عقلانی و منطقی هر جامعه است و مقصود از تمام طرح های گرافیکی برای محیط داخلی و خارجی، ایجاد فضایی برای زندگی پر نشاط و سالم و قانع کننده است. عنصر زیبایی از جمله عوامل مهم در فضا سازی که باید مورد توجه قرار گیرد.

در دنیای امروز گرافیک محیطی جزئی جدایی ناپذیر از زندگی شهری شده است و تلاش آن بر فرهنگ سازی در جامعه و بهبود ارتباط انسان با محیط است. یک ساختار گرافیکی زمانی می تواند عنوان گرافیک محیطی را بگیرد که با هدف ایجاد یک فضای زندگی مساعد و متناسب با فرهنگ و موقعیت اجتماعی، اقتصادی و تاریخی جامعه، در ارتباط مستقیم با اقشار آن جامعه قرار گیرد. در یک جامعه شهری با خلق مجموعه ای متناسب از نظر بصری و روانی می توان به ایجاد امید و حس مطلوب زندگی در افراد آن جامعه، جامعه ای پویا و پیشرفته بوجد آورد. اگر گرافیک محیطی با اصولی صحیح و متناسب انجام گیرد، می تواند

تاثیر بسزایی در گسترش و اعتلای فرهنگ جامعه داشته باشد. طراحی گرافیکی منسجم و آراسته در فضای شهری از ارکان طراحی و مدیریت شهری به حساب می‌آید و اگر به گونه‌ای صحیح به کار گرفته شود باعث ارتباط سهل و آسان شهروندان در دسترسی به فضاهای شهری میشود و این موضوع باعث ایجاد حس رضایت و خرسندی و آسایش برای افراد جامعه است تا با اطمینان خاطر و اعتماد به نفس با محیط ارتباط برقرار کرده و نیازهای خود را مرتفع سازند. به عبارت دیگر مجموعه کارآمد طراحی شهری باعث ایجاد حس نشاط اجتماعی میگردد و بالعکس در یک طراحی ناکارآمد، انتخاب و تصمیم‌گیری به درستی انجام نشده و باعث سردرگمی، عدم امنیت روانی و آشفتگی افراد میشود و سلامت و هنجار اجتماعی به خطر میافتد. (Lynch, ۱۹۶۰)

نمودار ۲: کارکرد گرافیک محیطی در جامعه شهری

اهداف گرافیک محیطی

زمانی که یک ساختار گرافیکی در ارتباط مستقیم با اقشار مختلف یک جامعه شهری است و هدف از آن ایجاد یک فضای زندگی مساعد و دلپذیر و هماهنگ ساختن با سن و فرهنگ و خلق و خوی افراد آن جامعه است. زیباسازی، نظم و انسجام بخشیدن به فضای شهری و گسترش حیطه فعالیت هنر گرافیک، از اهداف گرافیک محیطی به شمار می‌رود. هنر گرافیک محیطی به دلیل پیوندی که با علوم انسانی و اجتماعی نظیر شهرسازی، ارتباطات، جامعه‌شناسی و غیره دارد، یکی از ارکان زندگی اجتماعی قلمداد میشود. از مهم‌ترین اهداف کلی طراحی گرافیک محیطی میتوان از عواملی نظیر تسهیل در امر ارتباط، ادراک محیط، ایجاد هویت بصری، ایجاد محیطی زیبا و غیره نام برد. تسهیل در امر ارتباطات، بهبود اوضاع روانی و امنیت، آگاه‌سازی از امکانات

شهری ، تسهیل فعالیت‌های اقتصادی ، کاهش تشنجات عصبی ، تبلیغات در عرصه های مختلف سیاسی ، اجتماعی ، تجاری و فرهنگی از مهمترین اهداف گرافیک محیطی شهری است .

جنبه های گرافیک محیطی

اگر شرایط اجتماعی برای بهتر استفاده شدن از گرافیک محیطی و جنبه های اثر بخشی و فرهنگ سازی آن فراهم آید ، این ابزار هنری می تواند در عرصه های مختلف آموزشی ، تبلیغاتی ، ارتباطی ، سیاسی و اقتصادی تأثیرات مثبت و خوشایندی برجا گذارد و ضمن آن ، در کنار تمامی اهداف کاربردی و انتقال اطلاعات به عواملی منتهی شود که ساختارهای اخلاقی ، اجتماعی ، فرهنگی و سنتی جامعه را به طور درست و با توجه به اصول بنیادین اصلاح نماید و از سوی دیگر در کنار تمامی موارد مذکور ، از جاذبه های زیبایی شناسی بیان هنری و زیباسازی ظاهری شهر ، به تبع آن لذت بردن مردم از زندگی شهری استفاده نماید .

گرافیک محیطی می تواند جنبه های مختلفی داشته باشد . در این زمینه می توان به جنبه اطلاع رسانی و یا حالت تاکید یا هشدار نسبت به موضوعی خاص جنبه فرهنگی ، مانند تبلیغات شهری در مورد تئاتر و سینما و غیره - جنبه آموزشی - جنبه تبلیغاتی - جنبه اجتماعی ، مانند تبلیغات بر علیه مصرف سیگار در سطح شهر - جنبه زیبایی و هنری صرفا زیباسازی محیط ، اشاره کرد .

هویت

هویت در لغت به معنای بیان و یا نمایش ماهیت شیء یا پدیده در ذهن انسان است . هویت احساس تعلق خاطر به مجموعه ای مادی و معنوی است که عناصر آن از قبل شکل گرفته و دارای مفاهیم عام و خاص با ویژگی های آشکار و تکرار شونده است . هویت داشتن به معنای خاص بودن و متمایز بودن ، ثابت و پایدار ماندن و به جمع تعلق داشتن است . مکان ، فضا ، زمان و فرهنگ عوامل اصلی هویت سازی هستند . (خضریان ، ۱۳۹۵) از جمله مفاهیم عام در هویت ، هویت فرهنگی ، هویت ملی ، هویت شهری و... است .

هویت شهری

ارتقا کیفیت زندگی شهری مرهون توجه به زمینه هایی است که موجب بهبود هویت ، شرایط ، ادراک و خوانایی شهر می شوند . شهر ارزنده ترین دستاورد هنری انسان است . (ورامینی ، ۱۳۸۸) شهر و فضای شهری دارای هویتی ویژه است که مفاهیمی مانند تعلق خاطر و احساس شهروندی را بوجود می آورد . هویت شهری پدیده ای پیچیده ، عینی ، ذهنی و نسبی است . به گفته کیومرث مسعودی ، پژوهشگر شهری ، در شناخت هویت شهری باید هر دو سویه عینی و ذهنی آن یعنی شهر ، ساختار و کالبد

شهری ، کارکرد اقتصادی ، فضاهاى عمومى و ... و نیز عامل ذهنى يعنى سطح شعور و ادراک اجتماعى ، وضعیت شهروندى و ... مورد بررسى و مطالعه قرار گیرد . (میرزایی نسب فهادان، ۱۳۹۲)

هویت ملاک و معیارى برای رشد شهر است . معیارى زنده و پویا که همگام با رشد شهر انعطاف لازم برای تغییر و پذیرش قالب نوین را دارد . (خضریان، ۱۳۹۵) وقتى یک شهر یا جامعه رشد میکند بخشى از صفات هویتش در جریان رشد تغییر مى کند و ساماندهى جدیدى مى یابد . هویت و گستردگى شهرى تحت تاثیر کیفیت هاى شهرى قرار دارند و تمام فعالیت هاى شنیدارى ، دیدارى و... ، ضرورى و اختیاری مخاطبان را در نظر میگیرد . (گل ، ۱۳۹۲)

هویت بصرى

هر اثر یا تصویر هویت خاص خود را دارد یا به عبارتى متمایز و خاص است . هویت بصرى مفهومی است در آثار دیدارى که صفات دو گانه تشابه و تمایز را دارا است . تشابه از یک چیز و تمایز از چیزى دیگر یا صفتى است که مى تواند بر آثار تولیدى غالب رشته هاى دیدارى بصرى اتلاق شود . در هویت بصرى هدفمند گاهى تشابه برای همانندى است و گاهى ماحصل یک کارکرد زیانمائی مى باشد . هویت بصرى ، تصویر یا مجموعه تصاویری است که ضمن هماهنگى و ارتباط بصرى درونى از جهاتى با تصاویر دیگر متمایزند . اگر هویت شهرى وجود نداشته باشد شهر فاقد هویت بصرى مى شود .

کوتاهترین، سریعترین و منحصربه فردترین نمود هویتی هر برندی، همان علائم، نشانه ها و هویت بصرى آن است . هویت بصرى شامل مکان، چگونگى استفاده از آرم، رنگ، نوع و سایز قلم، تصویرسازهاى ذهنى (شبيه سازى) مى شود . هدف هویت بصرى شرکت، متمایز کردن نام تجارى در فضای رقابتى است و به منظور مؤثر و به یادماندن ییودن باید در تمام رسانه ها هماهنگى خود را حفظ کند . (اینتربرند، ۱۳۹۰)

نمودار ۳: عناصر تشکیل دهنده هویت بصرى شهرى

کیفیت بصری

هنر های شهری از جمله گرافیک محیطی نقش مهمی در پیدایش منظر شهری را دارا هستند . تاثیر متقابل کیفیت های بصری و بیانی محیط و هنر بر زندگی انسان از دیرباز وجود داشته است و در دوران معاصر این تاثیرات متقابل تنوع و تفاوت هایی با گذشته یافته است . (مظفری خواه ، کفشچیان مقدم ، ۱۳۹۱) امروزه با توسعه جوامع و افزایش جمعیت در شهرهای بزرگ و گرایش مردم به سمت شهر نشینی و زندگی های ماشینی و نیاز به ارتقا کیفیت محیط شهری ، توجه به تاثیر کیفیت های بصری بر محیط و ادراک افراد افزایش یافته است . هنر های شهری هم بر رویکرد عینی منظر شهری و هم بر رویکرد ذهنی آن تاثیر گذار است ، ظرفیت های این هنر در خصوصیات بنیادین منظر شهری مانند هویت مندی و زیبا سازی تاثیر گذار است . (زنگی ، ۱۳۹۵)

گرافیک شهری اسلامی

گرافیک محیطی باید نشان دهنده، هویت هر شهر باشد و طبق هویت تاریخی، فرهنگی و هنری آن شهر طراحی شود . گرافیکستی که می خواهد در خصوص گرافیک محیطی شهری تلاش کند، باید مطالعه در خصوص آن شهر داشته و بدون آشنایی با هویت تاریخی و فرهنگی شهر نباید به گرافیک محیطی آن شهر پردازد. گرافیک شهری با هدف ایجاد ارتباط تصویری مناسب میان شهروندان می تواند در موارد بسیاری از جمله : نماهای ساختمان، آب نماها، مبلمان شهری، علائم راهنمایی و رانندگی، طراحی و مکان یابی تبلیغات محیطی ، هماهنگ سازی علائم و تابلوها، همگون سازی نیمکت ها، زباله دان ها، فضای سبز، وسایل بازی، علائم هشدار، علائم اطلاع رسانی و راهنمایی و رانندگی، کیوسک ها و .. به طور مستقیم نقش مهمی داشته باشد.

کیومرث مسعودی، پژوهشگر شهری معتقد است : در شناخت هویت شهری باید هر دو سویه ی عینی و ذهنی آن، یعنی گروه های اجتماعی ساکن، سط ادراک و شعور اجتماعی، توقعات و مطالبات آن ها، وضعی شهروندی، گروه های همگن و نظایر آن مورد بررسی و مطالعه قرار گیرند . (میرزایی نسب فهادان، ۱۳۹۲) مهمترین ویژگی گرافیک محیطی با در نظر گرفتن تمام مواردی که برای آن ذکر شد، ایجاد مناظر زیبای بصری در جامعه با توجه به فرهنگ آن است بنابراین در محیطی با فرهنگ اسلامی و ایرانی توجه به هویت تاریخی و اسلامی قابل توجه است از آنجا که هنر اسلامی از غنای ویژه ای برخوردار است استفاده از آن در محیط شهری علاوه بر ترویج فرهنگ اسلامی موجب آرامش و سلامت ذهنی و روانی جامعه می شود . زیباسازی جوامع تأثیر فراوان در سلامت ذهنی مردم دارد ، گرافیک محیطی با انتقال پیام ها و مفاهیم مستقیم و یا غیرمستقیم می تواند فضایی سالم، پر نشاط و قانع کننده برای سکنه شهر فراهم آورد .

هنر اسلامی

خلق آثار هنری در اسلام بازتاب حسن فعلی و حسن فاعلی است و نمایه ای متعالی را می رساند . اولین گزاره و آخرین نمایه هنر اسلامی ، توحید است . هنر اسلامی تداومی است از صورت به آیت و از آیت به وحدانیتی پایدار ، که نقش مایه ها در آن نقش بخته و انگاره ها نقش می گیرند . (مهدوی نژاد، ۱۳۸۱) هنر اسلامی ، هنری است که برگرفته از استعارات و مفاهیم مقدس و اسلامی باشد . هنری منسجم بر پایه محتوای دینی که در آن تقدیس کلام ، قداست در صورت وجود دارد . آرتور پوپ در این مورد معتقد است : "هنرمند مسلمان در آفرینش آثار هنری به دنبال شیوه ای رها از قید زمان و مکان و رها از زوال پذیری بود." (پوپ، ۱۳۸۰)

ظهور گرافیک محیطی در اسلام

همزمان با ظهور اسلام و معجزه قرآن و آیات قرآنی تاثیرات بسیاری در بین مسلمانان در محیط پیرامون آنان و در جامعه مسلمانان شکل گرفت که مثنائی از قرآن بود . شاید یکی از مهمترین نمودهای هنر اسلامی معماری باشد .به ویژه مساجد چهار ایوانه و ستوندار که معرف هنر معماری اسلامی است .این عمارتهای باشکوه، میتواند نائیر فرهنگهای متفاوت در درون تمدن اسلامی را نشان دهد . (استوار، ۱۳۹۲) از جمله آثار هنر اسلامی می توان به کاشی کاری های مساجد ، کتابت قران با خطوط زیبا بر روی دیوارها و مکان های مذهبی و مقدس مسلمانان نام برد .در کتیبه های دیوارها و گنبدهای بناهای مختلف مذهبی و غیرمذهبی، منبرها، سکه ها، سفالینه ها، ظروف فلزی، سلاح ها، لباس ها و منسوجات، نسخه های خطی اسناد و کتابها و قطعات هنری تذهیب شده و در همه جا از عوامل تزئینی بهره گرفته اند.

نتیجه گیری :

گرافیک محیطی پدیده ای اجتماعی است که تاثیر مستقیمی بر هویت یک جامعه و شهر دارد . این تاثیر می تواند با توجه به فضا سازی بصری موجب پیدایش هویت و منظر شهری باشد . تصویر شهر بخش پر اهمیتی از هویت بصری است که می توان آن را زیر مجموعه ای از هویت شهری شمار آورد . گرافیک محیطی عاملی برای برانگیختن و هدایت ادراک شهروندان و بازتاب دهنده فرهنگ حاکم بر جامعه است. گرافیک محیطی از ارکان مهم در زندگی شهری است که تاثیر مستقیم بر هویت بصری شهر دارد ، بنابراین با ایجاد کیفیت بصری در محیط شهری به ایجاد هویت شهری هدفمند ، پویا میپردازد . از آنجا که کیفیت بصری در رابطه مستقیم با هویت شهری می باشد و هدف آن ایجاد یک زندگی مساعد ، آرام ، دلپذیر و هماهنگ با فرهنگ و رفتار آن جامعه است. ، بنابراین در محیطی با فرهنگ اسلامی و ایرانی توجه به هویت تاریخی و اسلامی قابل توجه است از آنجا که هنر اسلامی از غنای بالایی برخوردار است استفاده از آن در محیط شهری علاوه بر ترویج فرهنگ اسلامی موجب آرامش و سلامت ذهن و روان جامعه می شود نتایج این پژوهش نشان می دهد که گرافیک محیطی در دستیابی به عامل مطلوبیت هویت شهری اسلامی تاثیر گذار است و کیفیات بصری در این دستیابی نقشی حائز اهمیت دارد و استفاده درست و به جا از کیفیات بصری می تواند در جذابیت ، درک پذیری و هویت مندی منظر شهری مؤثر باشد.

منابع

- [۱]. ایلوخوانی ، مسعود.، گرافیک محیطی. تهران: انتشارات فاطمی ، ۱۳۸۸ .
- [۲]. میرزایی نسب فهادان ، مهدی ، جایگاه گرافیک محیطی در هویت بصری شهرکارشناس ارشد گرافیک.مجله چیدمان شماره ۴، ۱۳۹۲.
- [۳]. اسلامی ، مژده ، نقش گرافیک محیطی در طراحی شهری .سومین کنفرانس پژوهش در علوم و تکنولوژی ، ۱۳۹۵.
- [۴]. علیخانی ، سهیلا ، گرافیک شهری. کنفرانس بین المللی پژوهش‌های نوین در عمران ، معماری و شهرسازی ، ۱۳۹۴.
- [۵]. خضریان ، افسانه ، استاد راهنما دکتر سید نظام الدین امامیفر ، استاد مشاور دکتر پرویز اقبالی .پایان نامه کارشناسی ارشد ارتباط تصویری. بررسی تابلوهای گرافیک اطلاع رسانگردشگری با تاکید بر مناطق گردشگری استان همدان ، ۱۳۹۵.
- [۶]. اسداللهی ، مصطفی، گرافیک محیط بررسی نقش عناصر محیطی در کیفیت بصری فضا ، ۱۳۸۹.
- [۷]. مهدوی نژاد ، محمد جواد، هنر اسلامی در چالش مفاهیم معاصر و افقهای جدید ، ۱۳۸۱.
- [۸]. استوار، مصیب ، هنر گرافیک محیطی . تهران : انتشارات راز نامه ، ۱۳۹۲.
- [۹]. جوانی ، اصغر و خزایی ، محمد و کلاه کج ، منصور ، چیستی هویت بصری ایرانی از منظر گرافیک . نشریه علمی و پژوهشی باغ نظر ، ۱۳۹۵.
- [۱۰]. اداندیس، دونیس . مبادی سواد بصری . ترجمه مسعود سپهر . نشر سروش .
- [۱۱]. آذرنگ ، عبدالحسین ،اطلاعات و ارتباطات . تهران . وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، سازمان چاپ و انتشارات ، ۱۳۷۱.
- [۱۲]. اسدی ، علی، افکار عمومی و ارتباطات . تهران . انتشارات سروش ، ۱۳۷۱.
- [۱۳]. ژان پیر ، موره ، فضاهای شهری . تهران .انتشارات شهرداری تهران ، ۱۳۷۳.
- [۱۴]. بل ، سایمون ، عناصر طراحی بصری معماری منظر . ترجمه محمد احمدی نژاد . اصفهان : نشر خاک ، ۱۳۸۵.
- [۱۵]. کالن ، گردن ، گزیده منظر شهری . تهران . نشر تهران ، ۱۳۷۸ .
- [۱۶]. صالحی ، اسماعیل ، نقش آسایش محیطی فضای شهری در پیشگیری از نا هنجاری های رفتاری ، ۱۳۸۴.
- [۱۷]. اسداللهی، مصطفی، گرافیک محیط ، بررسی نقش عناصر محیطی در کیفیت بصری فضا، منظر، هنر و معماری، شماره ۱، خرداد ، ۱۳۸۹.
- [۱۸]. زنگی ، بهنام ، کاربست دیوارنگاری شهری در دستیابی به منظر شهری انسانگرا. مجله علمی-ترویجی منظر . دوره ۸ . شماره ۳۵، ۱۳۹۵.
- [۱۹]. بل ، سایمون. عناصر طراحی بصری معماری منظر . ترجمه محمد احمدی نژاد . اصفهان نشر خاک ، ۱۳۸۵.

[۲۰]. کالن ، گردن . گزیده منظر شهری . تهران . نشر تهران ، ۱۳۷۸ .